

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXA RELATIVA A DRET A L'ESPAI PÚBLIC (ÚS DE L'ESPAI PÚBLIC)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 9 de novembre de 2021, la ciutadana va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què exposava el següent:

- Havia presentat diversos escrits a l'Ajuntament de Barcelona reclamant una millora en la seguretat a les hores d'entrada i sortida de l'escola John Talabot.
- Va rebre un correu de l'Ajuntament on s'indicava que estava en estudi.
- Tot i que l'Ajuntament estava duent a terme una campanya de millora de la seguretat dels entorns escolars anomenada "Protegim les escoles", el centre no estava inclòs en aquest programa.
- Per part de la comunitat escolar hi havia un sentiment de discriminació respecte a altres escoles del barri i no s'entenia quins criteris s'aplicaven per ser incloses en el programa.
- El poc espai de les voreres i el fet que molts vehicles les ocupen quan estacionen, així com l'ocupació del pas de vianants per vehicles de càrrega i descàrrega, provocava que l'alumnat hagués de romandre a la calçada fins a l'obertura del centre.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable, amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els **principis de bona administració** per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se a l'**Àrea d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat** per tal de conèixer les intervencions realitzades en relació amb la queixa presentada.

El dia 17 de novembre de 2021, es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de la queixa.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 10 d'abril de 2022, aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada. L'escrit exposa el següent:

L'escola John Talabot està situada al carrer de les Escoles Pies, 134-136, amb un accés per aquest carrer i dos pel carrer de la Marquesa de Vilallonga.

Durant la implantació de la línia d'autobús V9 (novembre de 2018) es van projectar millores als entorns immediats d'aquest centre amb la senyalització d'un espai reservat per a autobusos al carrer de la Marquesa de Vilallonga, enfront de l'escola.

L'abril del 2019 l'escola va demanar ampliar l'espai senyalitzat al carrer de la Marquesa de Vilallonga. La senyalització que estava programada amb la implantació de la línia V9 no es va executar correctament, i l'escola va reclamar corregir-la i ampliar-la.

El juny del mateix any, es va executar l'ampliació de l'espai reservat per a autocars, part del qual s'aprofita, de forma irregular, per al desencotxament de les famílies.

El setembre de 2020 un pare de l'escola va formular les qüestions següents:

- Construir un pas elevat al carrer de les Escoles Pies per reduir la velocitat dels vehicles que hi circulen.
- Eixamplar les voreres del carrer de les Escoles Pies i del carrer de la Marquesa de Vilallonga per augmentar la zona d'estada i espera.

El Districte va valorar aquesta demanda i va respondre que:

- No era possible construir un pas de vianants elevat en el lloc en què es demanava i tampoc no es podien eixamplar les voreres sense reurbanitzar tot el carrer.
- Es va acordar instal·lar una banda reductora de velocitat al carrer de les Escoles Pies, abans del carrer de Planella.
- Es va oferir a l'escola gestionar un tall de circulació al carrer de Planella (entre els carrers de les Escoles Pies i de la Marquesa de Vilallonga) per habilitar una zona d'estada i espera segura. L'escola va desestimar aquesta proposta.

Actualment, al Districte de Sarrià - Sant Gervasi hi ha tretze escoles autoritzades a gestionar els talls de carrer a les hores d'entrada i sortida de les escoles.

L'octubre del 2020, la direcció de l'escola va sol·licitar fer una ampliació de les voreres dels carrers de les Escoles Pies i de la Marquesa de Vilallonga, eliminant places d'estacionament.

En referència amb aquesta proposta, el Districte va respondre:

- Desestimar la proposta perquè no es considerava segur per a les persones una ampliació de la vorera limitada per fitons. L'únic element que es considerava segur eren les barreres New Jersey, però el guany d'espai d'ampliació seria mínim.
- Es va tornar a oferir el tall del carrer de Planella, però novament les famílies van rebutjar la proposta.
- Es va informar l'escola que formulés una demanda a través de la seva inspecció d'Educació i es valorés com a demanda del programa "Ampliem espais escolars", del Consorci d'Educació de Barcelona.

El desembre del mateix any, es va instal·lar una banda reductora al carrer de les Escoles Pies.

El mes de gener de 2021, es va traspassar la problemàtica de l'ampliació de les voreres a la Direcció de Model Urbà.

El 8 de novembre de 2021 es va rebre per correu electrònic la queixa i l'informe elaborat per una mare de l'Associació de Famílies d'Alumnes (AFA) de l'escola. En resposta, el dia 15 de novembre es va programar una visita amb la direcció de l'AFA i es va analitzar *in situ* la problemàtica.

D'acord amb l'informe presentat per l'AFA i les explicacions que es van donar durant la visita, la Taula Tècnica va valorar que els mateixos membres de la comunitat escolar eren els qui majoritàriament causaven les problemàtiques referenciades, i que la comunitat hauria d'implicar-se en la solució.

De l'informe es desprèn que la comunitat educativa va demanar mesures per evitar que els vehicles estacionessin sobre les voreres de les cantonades, instal·lant fitons o altres elements, per garantir així la seguretat a les entrades de l'escola.

Durant la visita, l'Ajuntament va reiterar l'oferta de gestió del tall del carrer de Planella, però la comunitat el va tornar a rebutjar.

El 18 del mateix mes, la Taula Tècnica de Mobilitat va desestimar la proposta de posar fitons a les cantonades, ja que dificultaria l'accés a persones amb mobilitat reduïda i a persones amb discapacitat visual.

Es va proposar eliminar el gual del carrer de les Escoles Pies i part de l'espai reservat per a autobusos del carrer de la Marquesa de Vilallonga i instal·lar baranes davant les portes, si l'amplada de la vorera ho permetia.

El Departament d'Obres i Manteniment va analitzar quines podien ser les solucions tècniques per poder resoldre aquestes qüestions i va considerar que es necessitava que la comunitat educativa s'hi impliqués directament.

CONSIDERACIONS

1. El projecte “Protegim les escoles”

Aquest projecte està pensat per reformar els entorns dels centres educatius, enfocant les actuacions en el benestar de les persones que els utilitzen i la seva seguretat. El seu objectiu és millorar la qualitat ambiental dels entorns escolars, el confort de l'espai públic, millorar-ne la seguretat viària i incrementar la visibilitat d'aquests entorns.

D'aquesta manera, l'Ajuntament, amb la implicació de les comunitats educatives i veïnals, vol fer de les escoles un eix prioritari de totes les actuacions de transformació de l'espai públic per, entre altres, disminuir l'accidentalitat i generar més espais de trobada.

Així doncs, aquestes actuacions tenen com a finalitat avançar cap a un nou model urbà en el qual les escoles siguin els punts neuràlgics amb una atenció especial a l'espai públic. Es tracta de configurar un espai públic amb un entorn pacificat al trànsit i, per tant, més segur.

Tanmateix, no es pot perdre de vista que no es poden incorporar o aplicar totes les propostes al disseny urbanístic proposat per les comunitats educatives, sinó que cal valorar-ne la viabilitat tècnica i contrastar-les amb altres requisits urbanístics.

Així, entre altres, cal considerar els requisits d'accessibilitat per a persones amb discapacitats, la mobilitat dels equips d'emergències o la necessitat del transport públic.

D'acord amb el contingut del programa “Protegim les escoles”, el procediment consta de tres espais:

- Un **grup d'impuls**. Està format per: Model Urbà, Educació, Guàrdia Urbana, Mobilitat i Districtes. Aquests organismes seleccionen i prioritzen les escoles de manera conjunta.
- La **taula d'entorns escolars a cada districte**. Es tracta de l'espai de trobada de les comunitats educatives, del districte i dels serveis tècnics municipals per fer el seguiment del programa, analitzar les problemàtiques dels entorns escolars i proposar actuacions per a la millora.

- Una **taula de seguiment**. És l'espai de ciutat amb entitats i persones interessades a fer aportacions i el seguiment del programa.

El mateix programa estableix els **critèris per prioritzar** els centres educatius. Són:

1. Escoles de 0 a 12 anys.
2. Escoles amb punts complicats de seguretat viària detectats per la Guàrdia Urbana.
3. Centres amb més necessitat d'impuls educatiu.
4. Escoles a demanda dels Districtes.
5. Escoles amb una alta contaminació ambiental.

Des d'aquesta Sindicatura es vol recordar que, en connexió amb el programa "Protegim les escoles", hi ha el Pla de joc a l'espai públic amb horitzó 2030. Aquest Pla situa el joc i l'activitat física a l'aire lliure entre les polítiques clau per fer una ciutat més habitable i millorar la vida de la ciutadania. El Pla s'estructura en tres eixos estratègics, té catorze objectius i preveu 63 actuacions.

El primer eix estratègic preveu més i millors espais pel joc a l'entorn urbà. Un dels objectius d'aquest eix és millorar les oportunitats de joc i socialització tant a dins com a fora de les escoles, transformant els entorns escolars perquè esdevinguin places i espais de trobada.

Es tracta, doncs, d'afavorir la interacció social d'infants i persones adultes a les entrades dels centres educatius, tant de les comunitats escolars com del barri. Això es vol aconseguir impulsant progressivament en el conjunt de la ciutat microintervencions urbanes, com ara guanyar superfície de vorera o xamfrà, incloure mobiliari urbà confortable per a la interacció i oferir possibilitats de joc espontani.

2. Avaluació del programa "Protegim les escoles"

En aquest punt volem fer referència a l'informe d'avaluació del programa "Protegim les escoles" fet pel Consorci Sanitari de Barcelona i l'Agència de Salut Pública publicat l'any 2023.

Del seu contingut es constata que la implementació del programa "Protegim les escoles" ha suposat un **increment del temps d'estada en els entorns escolars** de dilluns a dijous, que ha passat d'un 25% a un 56%. Els factors determinants d'aquest increment són tant l'ampliació com la comoditat de l'espai físic.

A més, a l'estudi d'avaluació es va fer palès que en aquells espais d'estada més amplis i segurs hi ha **més joc espontani per part dels infants**. Tot i això, es posa de manifest que interactuen més, tant de manera individual com de manera col·lectiva,

amb determinats elements urbans no destinats al joc (com és el cas de les boles de formigó) que amb els jocs o circuits pintats a terra.

Una qüestió important és l'avaluació de l'impacte en la percepció de la seguretat viària: tant les direccions dels centres escolars com les Associacions de Famílies d'Alumnes (AFA) consideren que ha millorat la seguretat viària dels infants. En els centres on es registrava que la seguretat era mitjana o alta, aquesta percepció va passar d'un 56% a un 68%. Aquí, els aspectes més valorats eren tant **la reducció del pas de vehicles o la limitació de velocitat, com les senyalitzacions dels entorns escolars.**

Més del 80% de les famílies i de les direccions dels centres educatius consideren que la implementació d'aquestes mesures **ha millorat el benestar de la comunitat educativa.**

3. Pacificació de les entrades a l'escola John Talabot

Al web de l'Ajuntament de Barcelona¹ es pot trobar un llistat on es relacionen les actuacions fetes per pacificar l'entorn dels centres educatius i les que es té previst fer l'any 2023. En aquesta llista es pot comprovar que, per a l'any 2023, no hi ha prevista cap actuació al Districte de Sarrià - Sant Gervasi.

En el marc del projecte de millora dels entorns escolars, cada Districte proposa els centres educatius a pacificar. Els assigna un número de prioritat de l'1 al 5; l'1 és el número més baix quant a vulnerabilitat i el 5 el més alt.

D'acord amb els criteris de prioritització que hem mencionat més amunt, el centre John Talabot no es va considerar un centre que necessités una actuació prioritària i, per això, de moment, no ha estat seleccionat en les edicions vigents del programa "Protegim les escoles". Això no obstant, l'Ajuntament informa que la seva voluntat és anar millorant els entorns de tots els centres educatius a mitjà termini i donar resposta a totes les comunitats educatives.

Al llistat de centres educatius disponible al web municipal es constata que, durant la implementació del programa, s'han fet un total d'onze intervencions als centres educatius del Districte de Sarrià Sant - Gervasi.

Segons les dades obtingudes a través de la pàgina web del Consorci d'Educació de Barcelona, el Districte de Sarrià - Sant Gervasi —per darrere del Districte de l'Eixample— es troba en **segona posició pel que fa al nombre de centres educatius de la ciutat** (públics, privats concertats, privats subvencionats i privats) amb un total de 120 centres (22 són públics davant dels 45 de l'Eixample).

---

¹ https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/sites/default/files/escoles/ProtegimlesEscoles_llistat.jpg

Tot i això, **és el districte de la ciutat on s'han dut a terme menys actuacions en el marc del programa "Protegim les escoles": un 9,16 %** del total d'intervencions realitzades enfront del 35,25% o el 34,31% dels Districtes de l'Eixample i Sants-Montjuïc, respectivament.

Del contingut de l'informe municipal es constata que s'han dut a terme determinades actuacions a l'entorn de l'escola John Talabot per garantir la seguretat de l'alumnat, com l'ampliació de l'espai reservat per a autocars i la instal·lació de bandes reductores de velocitat al carrer de les Escoles Pies i al carrer de Planella. Per altra banda, el Districte ha proposat en reiterades ocasions la gestió de talls de circulació al carrer de Planella per habilitar una zona d'estada i espera segura, proposta que sempre ha estat rebutjada per la comunitat escolar.

No es pot obviar que el Districte, des que va tenir coneixement de les peticions, ha proposat diferents alternatives per pacificar els entorns del centre escolar i s'han fet diverses accions destinades a satisfer les peticions de les famílies per minimitzar els efectes del trànsit. Tot i això, sembla clar que no totes s'han pogut posar en marxa tant per temes tècnics i viaris com per la manca de consens.

Convé recordar que l'article 40.3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya recull com a principi rector que, en totes les actuacions portades a terme pels poders públics o per institucions privades, **l'interès superior de l'infant ha de ser prioritari**. Per tant, entenem que és primordial continuar fent esforços per poder garantir l'accés segur dels infants a l'escola.

Ara bé, aquests esforços s'han de compartir entre el consistori i la comunitat educativa.

De les imatges facilitades per la ciutadana, es pot veure com hi ha vehicles que estacionen a la vorera a les hores d'entrada i sortida de l'alumnat. Aquesta vorera, segons el portal d'informació urbanística de l'Ajuntament de Barcelona, té una amplada d'uns 2,3 metres. Per tant, sembla evident que, si els cotxes hi estacionen al damunt, es limita encara més l'espai destinat als infants.

Així doncs, esdevé indefugible la complicitat de la comunitat educativa i de les famílies que porten els seus fills i filles a l'escola. I això implica necessàriament buscar alternatives a la mobilitat privada per desplaçar-se a l'escola o, com a mínim, per **evitar l'estacionament o la parada de vehicles a la vorera o davant el centre escolar.**

Com hem dit, l'interès superior de l'infant ha de ser una prioritat. Per això, seria convenient que, des del centre educatiu i en coordinació amb el Districte, es duguin a terme les actuacions oportunes per incidir en la necessitat que les famílies de l'escola

tinguin comportaments responsables per garantir la seguretat viària de l'alumnat del centre.

4. El dret a la ciutat, una responsabilitat compartida

Aquesta Sindicatura defensa el dret a un urbanisme harmoniós i sostenible. Som conscients dels reptes i les dificultats que té la ciutat a l'hora de reduir l'impacte ambiental negatiu, promoure la creació d'espais verds i disposar de carrers amables i inclusius, on es prioritzi la salut i el benestar de la ciutadania.

Des del març del 2020, s'han anat fent una sèrie d'intervencions a l'espai públic de Barcelona que, sota la denominació *d'urbanisme tàctic*, han comportat un replantejament dels usos dels espais de la ciutat i una modificació del model urbà. És possible que aquestes intervencions siguin l'avantsala d'un nou urbanisme amb una visió més ecològica que ja s'està implantant en altres ciutats del món.

Pel que fa al tema que ens ocupa, l'article XIX de la Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat estableix que les autoritats municipals han de garantir una relació harmoniosa entre l'hàbitat, els espais verds i els serveis, les estructures i els equipaments destinats als usos col·lectius. Així mateix, l'article XXI disposa que les **autoritats locals han de garantir l'existència d'espais lúdics de qualitat oberts a tots els infants** sense discriminació.

Aquesta carta, a més, apel·la a la importància del dret a la ciutat com a expressió de la garantia dels drets humans a escala local. Aquest dret també està reconegut en la Resolució 71/256, de 23 de desembre de 2016, de les Nacions Unides, que recull la Declaració de Quito sobre ciutats i assentaments humans sostenibles per a tothom, coneguda com la Nova Agenda Urbana. Entre altres compromisos, el document estableix els següents:

- Reorientar la manera de planificar, finançar, desenvolupar, administrar i gestionar les ciutats i els assentaments humans, i reconèixer que el desenvolupament urbà i territorial sostenible és un element indispensable per assolir el desenvolupament sostenible i la prosperitat per a tothom.
- Adoptar enfocaments de desenvolupament urbà i territorial sostenibles i integrats, centrats en les persones i que tinguin en compte l'edat i el gènere.
- No només promoure, sinó fer realitat el desenvolupament urbà sostenible.

El dret a la ciutat té una naturalesa complexa, perquè inclou una gran amalgama de drets humans reconeguts internacionalment, que en l'àmbit local es concreten en la vida quotidiana de les persones. El fet de constituir un "dret a tenir drets" a la ciutat provoca que la normativa que el materialitza es trobi en lleis diferents.

En relació amb l'urbanisme sostenible, l'article 1.b) del Reial decret legislatiu 7/2015, de 30 d'octubre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei del sòl i rehabilitació urbana fa

menció a la interconnexió entre el “desenvolupament sostenible, competitiu i eficient del medi urbà” i “la regeneració i renovació dels teixits urbans existents, quan siguin necessàries per assegurar als ciutadans una adequada qualitat de vida [...]”.

En l'àmbit local, la Carta de ciutadania - Carta de drets i deures de Barcelona reconeix el dret de les persones a trobar-hi les condicions socials, econòmiques, polítiques, culturals, ambientals i d'accessibilitat universal per viure-hi dignament (article 4).

En conseqüència, el dret a la ciutat implica entendre-la no només des del marc geogràfic i d'ordenació del territori, sinó com a espai col·lectiu on les administracions han de garantir els **drets humans de proximitat**. Per exemple, el dret de les persones **més vulnerables a gaudir de mesures específiques de protecció i el dret a un desenvolupament urbanístic ordenat** que garanteixi una relació harmoniosa entre l'hàbitat, els serveis públics, els equipaments, els espais verds i les estructures destinades als usos col·lectius.

Com es desprèn de la normativa vigent, la qualitat de vida a la ciutat està estretament lligada a drets com a mobilitat sostenible, l'urbanisme harmoniós i la salut.

Arribats a aquest punt, creiem oportú destacar que **el dret a la ciutat és inviable sense la complicitat de totes les persones que compartim aquest espai**. Per tant, requereix, també, la implicació de tots els agents que conviuen a la ciutat. En el cas que ens ocupa, el paper de la comunitat educativa és fonamental per salvaguardar els drets de la infància i la seguretat viària.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **l'Àrea d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat ha fet les gestions oportunes orientades a donar compliment als objectius del programa “Protegim les escoles”**.

Això no obstant, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar al Districte de Sarrià - Sant Gervasi** que continuï treballant per aconseguir un diàleg efectiu amb la comunitat educativa del centre escolar John Talabot, a fi de promoure conjuntament i de manera progressiva el disseny d'un entorn escolar segur i millorar la seguretat viària de l'alumnat del centre.

- **Recomanar al Districte de Sarrià - Sant Gervasi** que s'impulsin les mesures necessàries per evitar l'aglomeració de vehicles privats als accessos del centre educatiu John Talabot.
- **Recomanar al Districte de Sarrià - Sant Gervasi** que s'adoptin les mesures necessàries per evitar que hi hagi vehicles aparcats a les voreres o altres infraccions d'aparcament que puguin reduir la visibilitat dels infants que es desplacen pels voltants del centre.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.